

Sociaal Veilig Onderwijs

Thema:
**labelen en
etiketteren
in het
onderwijs**

**Elly
Admiraal:**
Een leerling
is zoveel
meer dan een
labeltje.....

**Natasja
Huisman:**
Labels terecht?
De voordelen en
de nadelen

www.stichtingveiligonderwijs.nl

Colofon

Het SVO-magazine verschijnt elk kwartaal en is een uitgave van Stichting Veilig Onderwijs
Kaap Hoordreef 66
3563 AW Utrecht

Tel. 085 - 0047947

Redactie

Esther Landman
Natasja Huisman

redactie@stichtingveiligonderwijs.nl

Medewerkers

Wim Overgaauw
Hettie Sipman
Itha Korzec
Elly Admiraal
Els Hendrikse

Inhoud magazine 2023-3

3. Voorwoord
4. Stichting Veilig Onderwijs Dienstverlening
- 8-9. Een leerling is zoveel meer dan een labeltje.....
10. Debieltje
- 14-15. Labels terecht?
De voordelen en de nadelen
- 18-19. De Staat van het Onderwijs 2023
20. Boekentips
21. Labelen en (voor)oordelen: wat doet het met ons en hoe kunnen we ermee omgaan?
- 22-24. Is labelen pedagogisch verantwoord?

11-13.

Het welbekende 'rugzakje'

5.

Wanneer ik niet meer oordeel en dus niet meer stempel, zie ik de ander pas echt!

Els Hendrikse

Columns

6-7. Je school, je lust en je leven

16-17. Mensen in hokjes plaatsen? Soms is het handig, bijvoorbeeld bij oudergesprekken.

9.

**Wie verdient de
“People Help the People”
Award 2023?**

Voorwoord

Beste lezers,

Met trots presenteren wij u het nieuwe magazine van Stichting Veilig Onderwijs. Dit keer staat het thema **'labelen en etiketteren in het onderwijs'** centraal.

Het onderwijs heeft de taak om kinderen te helpen ontwikkelen en hen voor te bereiden op de toekomst. Dat gaat verder dan alleen kennis overdragen. Het gaat ook over het ontwikkelen van sociale vaardigheden, het stimuleren van creativiteit en het versterken van zelfvertrouwen. Labelen en etiketteren van kinderen in het onderwijs is een onderwerp dat de gemoederen bezig houdt. Het kan helpen om een beter begrip te krijgen van bepaalde gedragsproblemen, maar het kan ook zorgen voor stigmatisering en stereotypering.

Het is belangrijk om binnen het onderwijs te kijken naar de manier waarop wij kinderen benaderen en begeleiden. Hoe kunnen we hen ondersteunen zonder hen te stigmatiseren? Hoe kunnen we zorgen voor een veilige en inclusieve omgeving waarin iedereen zichzelf kan zijn?

In dit magazine delen we verhalen, kennis en ervaringen van experts, leerkrachten, kinderen en ouders over labelen en etiketteren in het onderwijs.

Wij hopen dat dit magazine een inspiratiebron zal zijn voor alle betrokkenen en bijdraagt aan meer bewustwording en discussie over dit onderwerp en dat het bijdraagt aan een veilige en inclusieve leeromgeving en werkomgeving voor iedereen.

De zomer staat voor onze deur en de voorbereidingen voor de zomervakantie zijn in volle gang. Dat betekent ook dat dit schooljaar zijn einde nadert. Stichting Veilig Onderwijs wenst iedereen een fijne zomer toe.

Natasja Huisman,
Directeur Stichting Veilig Onderwijs

Stichting Veilig Onderwijs Dienstverlening

Onze diensten zijn gericht op het ontzorgen van scholen en het bevorderen van de sociale veiligheid voor alle betrokkenen. Wij helpen scholen bij het opstellen en aanpassen van hun sociale veiligheidsbeleid, inclusief het anti-pestprotocol/veiligheidsprotocol, en evalueren dit jaarlijks. Wij kijken naar wat de school belangrijk vindt en welke protocollen verder uitgewerkt moeten worden. Wij bieden ook diensten zoals observatie op school, coaching, mediation, communicatie, school-counseling, externe-vertrouwenspersoon, workshops voor leerlingen en ouderavonden om te werken aan sociale veiligheid. Wanneer de school voldoet aan de wet "veiligheid op school" zal de school het predicaat "De sociaal veilige school" ontvangen.

De dienstverlening van Stichting Veilig Onderwijs is gericht op het voorkomen van ongewenste/ gevaarlijke situaties en het bevorderen van de sociale veiligheid voor alle betrokkenen in de school, waaronder werknemers onderling, leerlingen onderling, en werknemers en leerlingen/ ouders. Onze experts werken samen met de school om aan de specifieke behoeften van de school te voldoen en te werken aan sociale veiligheid. De diensten die wij bieden zijn op maat gemaakt om de

school te ondersteunen in hun inspanningen om een veilige omgeving te creëren voor alle betrokkenen.

Predicaat Sociaal Veilige School/ Beleid

Het predicaat "Sociaal Veilige School" wordt toegekend aan scholen die kiezen voor een preventieve en structurele aanpak om aan de sociale veiligheid van kinderen en personeel te werken. De "Sociaal Veilige School" -aanpak is een praktische methode die zich richt op de specifieke behoeften en wensen van de school en bouwt op de bestaande inspanningen van de school. De aanpak richt zich op vier pijlers: signaleren, educatie, omgeving en beleid. Signaleren houdt in vroegtijdige detectie van risico's en preventie van problemen. Educatie richt zich op collectieve preventie door informatie en voorlichting over sociale veiligheid. Omgeving richt zich op het creëren van een veilige fysieke en sociale omgeving en beleid richt zich op afspraken, regels, protocollen, monitoring en handhaving. Wanneer een school voldoet aan deze aanpak, zal het predicaat "Sociaal Veilige School" worden toegekend.

Diensten

Onze diensten zijn gericht op het ondersteunen van scholen

bij het bevorderen van de sociale veiligheid voor alle betrokkenen. Dit omvat:

- Observatie op school om problemen te signaleren en te voorkomen
- Coaching van teamleden en leerlingen om vaardigheden te versterken en eventuele problemen aan te pakken
- Mediation om conflicten op te lossen en communicatie te verbeteren
- Het overnemen van de communicatie van betrokkenen bij escalaties om de situatie te de-escaleren
- School-counseling voor leerlingen en leerkrachten om emotionele en gedragsproblemen aan te pakken
- Externe-vertrouwenspersoon om een vertrouwensrelatie te creëren voor leerlingen en leerkrachten die problemen ondervinden
- Het verzorgen van workshops voor leerlingen om kennis en vaardigheden te versterken en te werken aan sociale veiligheid.
- Het verzorgen van informatie bijeenkomsten voor ouders
- Het verzorgen van studie bijeenkomsten voor teamleden

Deze diensten zijn gericht op preventie, signalering en oplossing van problemen. Op deze manier ondersteunen wij uw school om te werken aan sociale veiligheid.

Bel ons op 085- 0047947 of maak een afspraak via contact@stichtingveiligonderwijs.nl voor meer informatie.

Wanneer ik niet meer oordeel en dus niet meer stempel, zie ik de ander pas echt!

Het is heerlijk weer, dus besluiten mijn man en ik iets te drinken op een terrasje. Zo belanden we in Utrecht, in een drukke winkelstraat en wat een mensen, zie je daar voorbij komen.

De zon doet echt wonderen, want haast alle mensen zijn vrolijk en praten met elkaar. Als er mensen aan je voorbij komen, dan hebben we de gewoonte om mensen een soort van stempel te geven. Het is eigenlijk allemaal een aanname en we moeten het eigenlijk niet doen, maar het zit in "ons" mensen. Het gaat automatisch.

Er kwam een mevrouw voorbij, uiterst deftig gekleed met naaldhakken, waarvan je kon zien dat ze er moeilijk op kon lopen en ze had een deftige hoed op. Het leek wel of ze iedereen uit te hoogte aankeek. In gedachte deed ik een stempel op haar voorhoofd als 'madam' die het hoog in haar bol heeft. Mijn man zei, "wat een portret he?" In gedachte veegde ik de lange zin van haar hoofd, en gaf haar de stempel "portret". Ik hoorde andere mensen op het terras haar iets anders noemen.

Even later kwam er een vrouw voorbij, die een rolstoel duwde met daarin een meisje met haar been in het gips. Ik pakte mijn stempel en gaf de vrouw moeder en het meisje een gehandicapte dochter stempel.

Of het zo is? Geen idee.

Weer even later kwam er een man voorbij met een blinde geleide stok, dus die kreeg het stempel, "blinde" op.

Hierna kwam er een jongeman voorbij die schuchter overkwam en die een stoel zocht op het terras om te zitten, dus kwam er in mij op dat hij ook wat wilde drinken. Mijn man vroeg, wil je deze stoel? En wees naar de stoel naast hem. De jongeman schudde ja en keek voor zich uit. In gedachte gaf ik deze jongeman gelijk de stempel "verlegen". De bediening kwam, maar de jongeman zei niets. Mijn man vroeg of hij iets wilde drinken van ons. Heel langzaam schudde de jongeman ja. "En wat wil je dan drinken?" vroeg mijn man. De jongeman keek hem lang aan en mijn man vroeg nog een keertje of hij wat wilde drinken. Hierop schudde de man ja en maakte een schrijvend gebaar, alsof hij iets wilde opschrijven. Mijn man gaf hem een pen en papier en de jongeman schreef dat hij doof was en moeilijk kon praten, maar wel goed kon lip lezen. Oh, dacht ik, weg met dat stempel verlegen, want hij is dus niet verlegen. Hij schreef op dat hij het fijn vond dat hij naast ons mocht zitten, want hij maakte moeilijk contact. Hij was zichtbaar blij en er verscheen een grote glimlach op zijn gezicht.

Uit eindelijk probeerde hij 'dankjewel' te zeggen en schreef het ook nog op en stak zijn duim om hoog. Na een uurtje zo contact met de jongeman te hebben, was het super gezellig en ik werd er helemaal blij van.

Ik veegde al die stempels van de mensen af, die voorbij waren gekomen en dacht, wat zijn wij mensen toch van het oordelen en de aannames.

Het is niet altijd wat het lijkt, laten we contact met elkaar maken en elkaar begrijpen, zoals ook die middag gebeurde. Want! Wanneer ik niet meer oordeel en niet meer stempel, zie ik de ander pas echt! Tot die tijd, zie ik overal mezelf.

Juist omdat het stempelen en oordelen in ons zit, zouden we ervoor moeten waken om dit onze kinderen te leren. Zeker in een tijd waar kinderen en jongeren het niet altijd makkelijk hebben, behoefde hebben aan positief contact en om gehoord te worden. Juist nu is het belangrijk om positieve verbindingen te maken met kinderen, de jongeren en ook met ouders en collega's. Positief verbinden is immers de brug naar begrip en sociale veiligheid. Dat maakt het leven zoveel mooier, voor jong en oud en dus voor iedereen.

Je school, je lust en je leven

Leeft je kind nou werkelijk in een onveilige omgeving?

Er wordt door veel instanties gestreefd, gepoogd althans, het kind zo veel mogelijk te begeleiden in een veilige omgeving. Alle pogingen daartoe worden van te voren bedacht, geanalyseerd, voorgesteld als de beste oplossing. En is dat wel zo? Wordt er wel geëvalueerd? En wordt die evaluatie met ons gedeeld? Nee dus! Het onderwijs moet steeds perfecter, en kan dat wel? Is er niet ergens een grens? En als we dan streven naar perfectie, vind het kind dan het onderwijs nog wel zo leuk. Als je de experts op hun woord moet geloven, dan komt het allemaal goed! Dan toch de vraag: waarom er dan steeds andere oplossingen worden aangedragen? Waren de vorige aangedragen oplossingen dan toch niet te beste?

Als ik dan zo eens nadenk over al die aangeboden oplossingen, dan zijn dat er inmiddels wel heel veel.

- Bestempeld worden als de vreedzame school. Daar krijg je immers toch het beste onderwijs. Alleen nu wordt al aangekondigd dat de toekenning van de vreedzame school afgeschaft wordt.

De toekenning heeft meer weg van een concurrentieslag. De vreedzame school voor de perfecte leerling, op weg naar het hoogste niveau in het onderwijs. Er word je daar dan gelukkig van? Veel scholen voelen zich aan de kant gezet als zijn geen vreedzame school worden.

- In coronatijd niet naar school, maar wel les moeten krijgen met een onlineverbinding. Het mag toch niet zo zijn dat een leerling achter gaat lopen in zijn ontwikkeling. Men gaat er vanuit dat nu bij de examens de achterstand wel weer ingehaald is. Mooi niet! Dus gewoon examens op het niveau van voor de coronatijd. De scholier en school had zich daarop kunnen focussen was het idee. Het ministerie had gedacht dat de achterstand gewoon simpel in te halen was. Zou dat echt lukken? Mooi niet!

- Seksuele voorlichting in een vroeg stadium. Schijnbaar doen de ouders te weinig aan die voorlichting, dus het ministerie wil daar vat op hebben, verplichte voorlichting. Van wie zijn die kinderen? Van de ouders of van het rijk? Is het zo dat het ministerie van onderwijs alles bepaalt wat goed voor het kind is? Mooi niet!
- Voorlichting over het juiste gebruik van je telefoon. Het was nodig dat leerlingen al in het basisonderwijs weten dat ze via hun telefoon uitgelokt worden tot misplaatste berichten. Dus was het nodig ze vroegtijdig op de hoogte te brengen van al het onheil, dat via je mobieltje binnenkomt. Maar hebben alle leerlingen in groep 7 of 8 al een mobieltje. Nee dus.

- Geen mobieltjes aan tijdens de les. Nee, natuurlijk niet! De leerlingen worden van al die berichten maar onrustig.

Dit is de twaalfde column in de serie *Je school, je lust en je leven*.

Dus gewoon uitzetten, of tijdelijk inleveren is de mening van het ministerie van onderwijs. Maar dan kun je geen informatie opvragen, die je bij de lessen kunt gebruiken. Wat is wijsheid?

- Meer aandacht voor taal en rekenen/wiskunde. Al die methodes zijn ontwikkeld door kundige mensen met visie op taal- en rekenonderwijs, methodes die goedgekeurd zijn door de inspectie. En nu door gebruik te maken van die methodes gaat het ineens zo slecht met het gebruik en toepassing van onze Nederlandse taal, en kunnen de leerlingen niet meer rekenen. Het gaat weer niet goed met de scholieren! Want ze kunnen niet rekenen, en hun taalvaardigheid is beneden peil!

Meer gym-uren, de leerlingen worden te zwaar en bewegen zich te weinig. Ook daar heeft het ministerie wel een oplossing voor.

- Het kind dat het moeilijk heeft met bepaalde vakken moet optimaal de kans krijgen om toch op het hoogste niveau te komen. Dus naar de remedial-teacher, of extra huiswerk. Is dat echt wel nodig, kunnen we niet accepteren dat een kind langzamer kennis opdoet of dat het een bepaald niveau bereikt heeft? Waar blijft voor de leerling de school waar het gezellig is om te zijn met je medeleerlingen en je leerkracht?
- Zwemmen leren, verplicht vak in het basisonderwijs. Dat kinderen leren zwemmen is natuurlijk goed. Dat het zwemonderwijs ingevoerd moet worden hoor je alleen als er helaas een kind verdrinkt. Zo'n voorval vindt vaak plaats als het kind aan de aandacht van de ouders ontsnapt.
- En zo zijn er zeker nog meer items te noemen, die allemaal in het belang zijn van beschermd en veilig opgroeien. Liefst alle drempels wegnemen, en zo de leerling aan de hand door onderwijsland begeleiden.

Geen wonder dat er weer een opmerking komt van veel experts, dat de scholieren het nog niet goed doen. Ze worden zo niet zelfstandig, en kunnen dan het maatschappelijk leven niet aan. Wat weten ze nog van taal en rekenen, ze weten eigenlijk niks na al die jaren onderwijs.

Komt dat niet doordat de scholier te veel beschermd wordt, er geen eisen gesteld worden. De experts stellen dat de scholier het niet goed doet, en tegelijkertijd komen ze met diverse maatregelen om die kwetsbare scholier te beschermen. Ik denk dat die experts geen onderwijsmensen zijn, die uit de praktijk en ervaring weten wat voor de scholier het beste is.

Dit is de twaalfde column in de serie *Je school, je lust en je leven*.

Een leerling is zoveel meer dan een labeltje.....

Een aantal jaren geleden had ik een jongen in mijn mentorklas, ik noem hem Misha. Zijn overgangsdossier was gevuld, de labeltjes die aan Misha hingen waren bij elkaar opgeteld een waar boekwerk. Na het doornemen van het dossier had ik de volgende verwachting van Misha: Misha was met zijn adhd duidelijk aanwezig in de klas. Misha had moeite met de executieve functies oftewel hij had moeite met plannen en organiseren. Misha kon ontploffen als hij kwaad werd en dan moest hij eerst even afkoelen voordat je met hem in gesprek ging. Verder wisten collega's mijn beeld nog aan te vullen met de informatie dat Misha 'van het kamp' kwam en dat er weinig ondersteuning van thuis was te verwachten.

Het schooljaar begon en inderdaad, Misha was een vrolijke dondersteen en hij zocht de grenzen op. Misha had ook alle tijd om kattenkwaad uit te halen want Misha zat op vmbo

basis niet op zijn plek. Vanwege Misha's gedragsproblematiek was hij op vmbo basis geplaatst terwijl Misha cognitief gezien makkelijk kader aankon. De leerstof was geen uitdaging voor Misha, en hij verveelde zich in de les.

Misha kwam regelmatig te laat de les in. Altijd had hij daar een goede reden voor, volgens zijn eigen redenering. Een nieuwe leerling kon het lokaal niet vinden dus Misha heeft hem even de weg gewezen. Een andere leerling was zijn tas kwijt en natuurlijk hielp Misha hem zoeken. Soms liep de wekker van Misha niet af of had hij niet in de gaten dat er een roosterwijziging was, maar vaak was Misha's hulpvaardigheid en zijn gerichtheid op anderen de reden voor zijn te laat komen.

Ik heb nooit een leerling gehad die sociaal gezien zo onafhankelijk was in de klas als Misha. Hij was niet bang voor de Bokito's met hun grote mond

en hij was vriendelijk tegen alle leerlingen die ook vriendelijk tegen hem deden. Uit het sociogram van de klas kwam dat veel leerlingen hem als een vriend zagen en zich veilig bij hem voelden. De onafhankelijkheid van Misha had er ook mee te maken dat de leerlingen waar hij bij wilde horen niet in zijn klas zaten.

Misha had een paar vakken waar hij in uitblonk: wiskunde, Engels en bwi (Bouw, Wonen en Interieur). Wiskunde en Engels raffelde hij af in de les, Misha snapte snel wat de bedoeling was van de opdrachten en hij hoefde thuis niets extra's te doen om voldoende resultaten te halen. Bij bwi kwam zijn passie naar boven. Hij maakte prachtige werkstukken en de docent roemde hem om zijn gerichte werkhouding en zijn vakkundigheid. Misha was een handige jongen die, als het hem interesseerde, een andere kant van zichzelf kon laten zien.

Ik heb mijn handen vol gehad om Misha dat jaar te ondersteunen. Dat had niet alleen te maken met Misha's houding in de klas waar hij regelmatig de les verstoorde en het leren voor andere leerlingen belemmerde. Het had ook te maken met Misha's onvermogen om de juiste spullen mee te nemen en het (juiste) huiswerk te maken. Het zich willen aansluiten bij een groep leerlingen buiten de klas,

waar wij van zouden zeggen dat dit de verkeerde vrienden waren, zorgde ervoor dat Misha verkeerde keuzes maakte en zich in de problemen werkte.

Over het thuisfront kan ik alleen maar lovend zijn. Het contact met de ouders was prima, we zaten op één lijn en zij deden er alles aan om hun zoon vanuit huis te ondersteunen. Ik heb geen moment het gevoel gehad dat de ouders hun opvoedingstaak lieten liggen. Het boekwerk van Misha kon ik gedurende het jaar verder inkleuren door mijn ervaringen met hem. De labeltjes die aan Misha hingen gaven mij handvatten om Misha te begeleiden maar ik heb ook ervaren dat door open te staan voor mijn eigen observaties ik nóg beter in staat was hem te begrijpen. Vooral de ontdekking waar zijn passie lag was een openbaring voor alle partijen. Ik heb er dan ook het volste vertrouwen in dat Misha, ondanks zijn uitdagingen in ons onderwijs, er wel zal komen als hij zijn hart kan volgen.

We sloten het schooljaar af met een sportieve dag onder een heerlijk zonnetje. Ik zoude als mentor een stoel van spel naar spel om erbij te kunnen zitten. Toen Misha dat in de gaten kreeg nam hij de stoel van me over en zei hij "mevrouw Admiraal, die stoel ga ik voor u dragen. Zo ben ik opgevoed!". Misha was zijn belofte na twee spelletjes wel weer vergeten maar ik had genoten van het moment!

Wie verdient de "People Help the People" Award 2023?

De People Help the People-Award wordt sinds 2013 uitgereikt aan personen, scholen of organisaties die een initiatief hebben ontplooid om het onderwijs sociaal veiliger te maken.

Oorsprong

De People Help the People-Award is vernoemd naar de song van de Engelse singer/songwriter Birdy. Haar hit uit 2011 werd grijsgedraaid door Livia van Beelen. In maart 2012 maakte Livia na voortdurende pesterijen op dertienjarige leeftijd een einde aan haar leven.

In de afscheidsbrief aan haar ouders schreef zij: "Mij hebben jullie niet kunnen helpen, maar help alsjeblieft andere kinderen." De boodschap die zij achterliet, is gebaseerd op de song *People help the People* van Birdy. Die is bestemd voor iedereen en voor de hele wereld.

*God knows what is hiding in this world of little consequence
Behind the tears, inside the lies
A thousand slowly dying sunsets
God knows what is hiding in those weak and drunken hearts
I guess the loneliness came knocking
No one needs...*

Stichting Veilig Onderwijs heeft in overleg met de ouders van Livia de People Help the People-Award in het leven geroepen. Een onderscheiding die we willen uitreiken aan personen, teams, scholen die zich in het bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt bij het streven naar sociale veiligheid op school.

Wie verdient er de "People Help the People" award 2023? Wilt u iemand, een school, een organisatie of een initiatief nomineren? Neem dan contact op met Stichting Veilig onderwijs via contact@stichtingveiligonderwijs.nl of bel 085-0047947

Debieltje

Het is een mooie zonnige dag in juni als ik rond 12:00 uur van mijn werk naar huis fiets om, zoals iedere dag, om samen met mijn dochter te lunchen. Ze zit in groep 6 in een hele leuke groep.

Een groep met meer jongens, een groep met 4 meisjes, waarvan één meisje down heeft. De school gaat om 12:15 uur uit.

Ik dek buiten de tafel, leg het net vers gekochte brood en beleg neer en terwijl ik dat doe, komt mijn dochter de tuindeur binnen. Ha ma, en ze gaf me een kus en ik haar. Ha schat, hoe ging het op school, vroeg ik, en ik zie hoe mijn dochter haar rugtas naast haar stoel zette en hoe zij aan tafel ging zitten.

Ha lekker ruikt het brood, daar heb ik zin in mam. Hoor ik haar zeggen.

Heerlijk he, zei ik en herhaalde mijn vraag.

Nou weet je mam, er is zo iets stoms gebeurt en dat pikken wij meiden niet. Zei ze met een ernstig gezicht.

Vertel, moedigde ik haar aan.

“Je weet wel he, Saskia dat meisje bij ons in de klas, die werd door een jongen uitgemaakt voor een debieltje.

Ik wist precies wie ze bedoelde, want er werd door ouders nog al eens over gepraat bij het hek.

Nou ja zeg, zei ik. Wie zegt nu zo iets tegen Saskia?

Nah, zei mijn dochter, dat deed Mark en daarom wij zijn met de meidengroep naar de juf gegaan

en hebben gezegd dat zij er iets aan moet doen, en ze schudde ja met haar hoofd.

Wat goed dat jullie dat hebben gedaan, zei ik haar, en toen? Nou en toen moest Mark met de juf praten. Mark is nu boos op ons, want zijn moeder vindt ook dat Saskia een debieltje is. Dan is Mark maar boos op ons ma, want Saskia is lief en heeft extra begeleiding nodig en wij zorgen wel dat ze niet wordt gepest.

Ik ben trots op je meis, zei ik haar en ik hoop dat het dan ook stopt.

‘Nou echt wel’ zei ze met een overtuigende blik, want als het niet stopt gaan wij meiden er wel voor zorgen dat het stopt, is die Mark nou helemaal gek geworden. Je gaat toch niet zomaar iemand uitschelden.

We praatten nog even over wat spelletjes en daarna ging ze weer naar school.

Toen mijn dochter een paar dagen later van school kwam en we thee gingen drinken, zei ze opeens.

Weet je mam, dat debieltje een naar scheldwoord is?

Ik beaamde dat en vroeg hoezo?

Nou, Mark heeft zijn excuses aangeboden aan Saskia omdat hij haar een debieltje noemde, want dat is een scheldwoord. Saskia kan er ook niets aandoen dat zij zo is, dus mag ze geen bijnaam krijgen. We hebben er met de hele klas overgesproken en ook besproken dat niemand een bijnaam mag hebben.

En, gaat dan helpen? Vroeg ik haar.

“Tuurlijk wel” zei ze en anders werken we er met zijn allen aan, heeft de Juf gezegd en Mark is ook geen idioot, want daar is hij voor uitgescholden.

We hebben er afspraken over gemaakt vertelde ze erbij.

Lieverd, wat fijn dat dit zo is opgelost. Ik hoop dat Saskia ook weer veilige is op school, zei ik. “Mam, iedereen is veilig bij ons in de klas en we zijn allemaal blij, en ze keek me met een lach aan.

Kijk, daar word ik nou vrolijk van, dat ook mijn kind en andere kinderen zich veilig voelen op school.

Labelen, door jong en oud is uit den boze, dus ik hoop dat ieder kind veilig kan zijn op school, zoals ook mijn kind in haar kindertijd veilig was op school.

Els Hendrikse

Trotse moeder en oma

Het welbekende ‘rugzakje’

We leven in een maatschappij waarin wij graag onze mening laten horen. Een mening waar we over nagedacht hebben, een mening waar we graag over discussiëren of een mening die wij al hebben gegeven voordat we er bewust over nagedacht hebben.

Zo hebben wij als mens ook vaak een mening over een persoon, de kleding die iemand draagt, het gedrag wat iemand vertoont of cultuur waarin iemand leeft met de bijbehorende normen en waarden.

Het zijn zomaar wat voorbeelden, waarbij je je kunt afvragen of we nu kunnen spreken over een *mening* of over een *vooroordeel*.

In eerste instantie zou je zeggen dat er veel overeenkomsten zitten in de betekenis tussen mening en vooroordeel. Deels is dit ook het geval, maar

anderzijds zit hier weldegelijk verschil in.

Als een kind van 8 jaar bijvoorbeeld in de klas stil zitten lastig vindt en daarnaast snel afgeleid is, dan kunnen we nog wel eens de neiging hebben om desbetreffend kind (al vóórdat het getest is) de ‘diagnose’ ADHD te geven.

Alle ervaringen die we met de begeleiding van kinderen met ADHD hebben, worden al snel als middel ingezet. Dat is een logische reactie, want van nature werken wij nu eenmaal graag oplossingsgericht.

Maar is de ‘diagnose’ wel juist en is de aangeboden ‘hulp’ wel doeltreffend? Creëren we nu niet onnodig de welbekende ‘rugzakjes’?

Met dit voorbeeld kunnen we wel concluderen dat een onbewust vooroordeel (we spreken in dit geval niet meer over een mening) niet voor

de gewenste effecten zullen zorgen. Het kind heeft het stempel ADHD gekregen, terwijl er hele andere oorzaken kunnen zijn die zorgen voor symptomen die lijken op ADHD.

We bedoelen het allemaal goed en hebben vaak het idee dat we het kind helpen. Maar beseffen we ons eigenlijk wel wat dit met het kind doet? Omdat de focus op ADHD ligt, komen alle mooie talenten van het kind op de achtergrond te staan. Het kind komt hierdoor niet goed en eerlijk tot zijn recht, want ondertussen staat niet het kind centraal maar de problemen.

En last but not least... het kind komt niet of weinig vooruit. We kunnen het kind met alle goede bedoelingen in een bepaald kader plaatsen, maar voor het kind is het heel moeilijk om dit kader te doorbreken. Eens een label (bijna) altijd een label.

Het is zomaar een voorbeeld, wat grote gevolgen kan hebben voor het kind én voor de omgeving. Gelukkig wordt het gedrag van een kind vaak goed en professioneel geobserveerd en wordt de juiste hulp ingeschakeld.

Toch is het goed om ons te blijven beseffen hoe belangrijk het is om ons (meer) bewust te zijn van onze vooroordelen.

Marike den Braber
Kindercoach (Kindness)

Tim 11 jaar (groep 7)

Ik ben Tim en ik ben elf jaar oud. Ik ben best wel druk en ik kan me soms moeilijk concentreren. Daarom hebben mijn ouders me naar de dokter gebracht en daar hebben ze gezegd dat ik ADHD heb. Ik vind dat stom en oneerlijk.

Ik snap niet waarom ik anders ben dan andere kinderen. Waarom kan ik niet gewoon rustig in de klas zitten en opletten? Waarom moet ik altijd bewegen en wiebelen en kan ik nooit stilzitten? Waarom moet ik van die stomme pillen slikken die me suf maken en mijn eetlust verminderen?

Ik voel me soms verdrietig en eenzaam omdat ik anders ben dan de anderen. Ik vind het moeilijk om vrienden te maken, want ze vinden me soms te druk of te impulsief. Ik wil niet anders zijn, ik wil gewoon zijn zoals iedereen.

Mijn ouders en de dokter zeggen dat het label ADHD betekent dat ik extra hulp kan krijgen op school en dat ik niet zo streng voor mezelf hoeft te zijn. Maar ik vind het moeilijk om te accepteren dat ik anders ben dan de anderen. Ik voel me soms boos en gefrustreerd omdat ik niet begrijp waarom ik zo ben.

Toch probeer ik mijn best te doen en te leren omgaan met mijn ADHD. Ik krijg hulp van een therapeut en we proberen samen manieren te vinden om me beter te concentreren en rustiger te worden. Ik weet dat het niet makkelijk zal zijn, maar ik hoop dat ik uiteindelijk kan accepteren wie ik ben en mezelf kan zijn zonder me te schamen voor mijn ADHD.

Sophie 13 jaar (groep 8)

Mijn naam is Sophie en ik ben 13 jaar oud. Ik ben anders dan andere kinderen. Dat komt omdat ik autisme heb. Dat betekent dat mijn hersenen anders werken dan die van andere kinderen. Ik heb soms moeite om contact te maken met andere kinderen, om te begrijpen wat ze bedoelen of wat ze voelen. Ook vind ik het moeilijk om in groepen te werken en veel prikkels tegelijk te verwerken.

Op school merk ik dat soms wel. Ik vind het lastig om te begrijpen wat er van mij wordt verwacht en ik kan me moeilijk concentreren als er veel geluiden zijn. Ik houd er niet van als er iets verandert in mijn omgeving, dat maakt me onrustig. Maar als ik iets écht leuk vind, dan kan ik me daar heel goed op focussen en vind ik het niet erg om lang aan iets te werken.

Helaas word ik soms ook gepest op school. Ik denk dat dat komt doordat ik anders ben. Andere kinderen vinden me soms raar omdat ik anders praat of reageer dan zij zouden doen. Dat maakt me verdrietig en ik vraag me af waarom ze dat doen. Ik wil graag vrienden maken, maar soms vind ik dat erg lastig. Gelukkig zijn er ook kinderen die wel begrip hebben voor mijn autisme en die me accepteren zoals ik ben.

Op school ben ik vooral goed in rekenen. Ik vind cijfers heel leuk en ik begrijp ze goed. Ik heb ook wel eens extra hulp gehad bij spelling en taal, omdat ik het lastiger vind om taal te begrijpen. Maar met rekenen kan ik mijn hoofd goed gebruiken en dat vind ik fijn.

Ik denk dat het belangrijk is dat andere kinderen weten wat autisme is en hoe het voor mij is om autisme te hebben. Misschien begrijpen ze me dan beter en willen ze vrienden met me zijn. Ik wil ook graag dat mijn juf of meester begrijpt hoe ik in elkaar zit en wat ik nodig heb om me prettig te voelen op school. Soms hebben we daar een gesprek over en dan voel ik me gehoord en begrepen.

Ik denk dat het goed zou zijn als er meer bekendheid zou zijn over autisme en hoe dat is voor kinderen zoals ik. Dan kunnen andere kinderen en volwassenen meer begrip hebben en kunnen we samenwerken om het voor iedereen fijn te maken op school. Ik hoop dat ik op die manier ook meer vrienden kan maken en me minder alleen hoeft te voelen.

Lisa 12 jaar (groep 8)

Lisa zit op de basisschool en is bijna klaar om naar het voortgezet onderwijs te gaan. Ze heeft dyscalculie, een leerstoornis waarbij ze moeite heeft met getallen en rekenen. Op school wordt ze gepest vanwege haar leerstoornis en de kinderen zeggen dat ze dom is omdat ze niet kan rekenen.

Lisa vindt het moeilijk om naar school te gaan en ze is bang dat ze op haar nieuwe school ook gepest zal worden. Ze wil haar dyscalculie verbergen, maar weet dat ze daar niet gelukkig van zal worden. Ze wil niet dat de kinderen denken dat ze dom is en haar nog meer gaan pesten.

Lisa heeft veel steun van haar ouders en van een hulpverlener die haar helpt met het pesten en haar onzekerheid. Maar ze vindt het moeilijk om haar tijd na school te besteden aan deze hulp, terwijl ze liever andere dingen zou doen.

Op een dag besluit Lisa om haar klasgenoten te vertellen over haar dyscalculie en hoe moeilijk het is om te leren rekenen. Tot haar verbazing zijn haar klasgenoten begripvol en bieden ze zelfs hun hulp aan om haar te helpen met rekenen.

Lisa voelt zich opgelucht en blij dat ze haar geheim heeft gedeeld. Ze beseft dat het niet erg is om een leerstoornis te hebben en dat het belangrijk is om hulp te zoeken als je het nodig hebt. Ze is dankbaar voor haar ouders en de hulpverlener die haar hebben gesteund en geholpen om zich beter te voelen over zichzelf.

Lisa gaat vol vertrouwen naar het voortgezet onderwijs en weet dat ze nieuwe uitdagingen zal tegenkomen, maar dat ze deze kan overwinnen met de steun van haar vrienden en familie.

Bas 15 jaar (VMBO)

Bas zit in de derde klas van het VMBO. Hij houdt van voetbal en gamen en heeft een vriendengroepje waar hij veel tijd mee doorbrengt. Maar de laatste tijd is alles anders. Hij moet allerlei testen doen en heeft veel gesprekken met psychologen en andere specialisten. Zijn ouders hebben van de school te horen gekregen dat ze denken dat hij ODD heeft.

Bas heeft geen idee wat ODD precies is, maar het klinkt niet goed. Hij heeft al van alles opgezocht op internet, maar hij wordt er alleen maar zenuwachtiger van. Hij wil gewoon zijn zoals alle andere jongens van zijn leeftijd, zonder dat hij het gevoel heeft dat er iets mis met hem is.

De testen die hij moet doen zijn erg vermoeiend. Er zijn vragenlijsten, gesprekken en soms moet hij zelfs opdrachten uitvoeren waarbij hij zijn gedrag moet laten zien. Hij vindt het lastig om zich te concentreren tijdens de testen, want hij denkt steeds aan wat er allemaal kan gebeuren als hij inderdaad ODD blijkt te hebben.

ODD staat voor oppositioneel-opstandige gedragsstoornis. Bas weet nog steeds niet precies wat het betekent, maar hij weet wel dat het te maken heeft met problemen in zijn gedrag. Hij heeft inderdaad wel eens ruzie met zijn ouders en leerkrachten en vindt het lastig om zich aan regels te houden. Maar dat betekent toch niet meteen dat hij een stoornis heeft?

Bas is erg bang dat als hij inderdaad ODD blijkt te hebben, hij anders behandeld zal worden op school. Hij is bang dat hij niet meer gewoon mee kan doen met zijn vrienden en dat hij altijd apart gezet zal worden. Hij vraagt zich af of een diagnose eigenlijk wel goed voor hem is.

Maar Bas weet ook dat hij de testen niet zomaar kan stoppen. Hij moet doorgaan en hopen dat alles goedkomt. Hij weet dat hij zijn best doet en dat hij in ieder geval kan blijven doen wat hij het liefste doet: voetballen en gamen. En wie weet, misschien komt er wel helemaal geen diagnose uit de testen en kan hij gewoon doorgaan met zijn leven zoals het was.

Labels terecht? *De voordelen en de nadelen*

In ons huidige onderwijs-systeem lijkt het bijna de norm om kinderen een label te geven. Van ADHD tot dyslexie, van autisme tot angststoornissen, elk kind met een afwijkend gedrag wordt snel bestempeld met een label. Het is echter belangrijk om ons af te vragen of het wel terecht is om kinderen zo snel een label te geven om het onderwijs makkelijker te maken. In dit artikel bespreken we de mogelijke voordelen en de mogelijke nadelen van het geven van een label aan kinderen.

Als we het hebben over labels van kinderen in het onderwijs, kan het ons niet ontgaan dat er een aantal positieve kanten en voordelen aan verbonden zijn. Een belangrijk voordeel is dat

het labelen van kinderen kan helpen om specifieke behoeften en problemen te identificeren, waardoor er gerichte hulp geboden kan worden. Hierdoor kan het onderwijs beter afgestemd worden op de individuele leerling en kan er betere ondersteuning worden geboden bij eventuele leerproblemen, gedragsproblemen of emotionele problemen.

Een ander voordeel van labels is dat het kan bijdragen aan de acceptatie en erkenning van verschillen tussen leerlingen. Door het labelen van kinderen kan duidelijk worden dat niet iedereen hetzelfde is en dat er verschillende manieren zijn om te leren en om te gaan met problemen. Dit kan bijdragen aan een meer inclusieve en

tolerante leeromgeving waarin iedereen zich geaccepteerd voelt en zichzelf kan zijn.

Daarnaast kan het labelen van kinderen ook helpen om hun sterke punten en talenten te identificeren. Door het labelen van bijvoorbeeld hoogbegaafde leerlingen, kunnen zij extra uitdaging krijgen en gestimuleerd worden om hun talenten verder te ontwikkelen. Dit kan leiden tot betere prestaties en meer zelfvertrouwen bij deze leerlingen.

Tot slot kan het labelen van kinderen ook bijdragen aan een betere communicatie tussen school en ouders. Ouders krijgen door het labelen van hun kinderen meer inzicht in

de behoeften en problemen van hun kinderen, waardoor zij beter kunnen ondersteunen en samenwerken met de school.

Het onterecht geven van labels kan leiden tot verkeerde diagnoses. Kinderen kunnen onnodige medicatie krijgen of behandelingen ondergaan die niet passen bij hun werkelijke problemen. Daarnaast kan het labelen van kinderen ertoe leiden dat ze gestigmatiseerd worden en hun hele leven met een stempel moeten leven, wat kan leiden tot een verminderd zelfbeeld en een laag zelfvertrouwen.

Er is ook een risico dat kinderen die onterecht een label krijgen, niet de juiste ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Als hun problemen niet volledig worden begrepen of als hun label niet overeenkomt met hun werkelijke problemen, kan dit leiden tot onjuiste behandelingen en ondersteuning.

Bovendien kan het onterecht geven van labels ook leiden tot een gebrek aan begrip en empathie van leraren en medestudenten. Kinderen kunnen worden beoordeeld op basis van hun label in plaats van hun unieke persoonlijkheid en vaardigheden. Dit kan ertoe leiden dat kinderen worden gemarginaliseerd en niet worden uitgedaagd om hun volledige potentieel te bereiken.

Het is belangrijk om te benadrukken dat sommige kinderen echt hulp nodig hebben en baat kunnen hebben bij een label. Er zijn echter ook veel kinderen die ten onrechte worden gelabeld, wat hun ontwikkeling kan belemmeren en hun potentieel kan beperken. Het is daarom belangrijk dat leraren en ouders zich bewust zijn van de mogelijke gevolgen van het labelen van kinderen en dat er voldoende tijd en zorg wordt besteed aan het bepalen van de juiste diagnose en behandeling.

Er zijn verschillende labels die kinderen kunnen krijgen, zoals ADHD, dyslexie, autisme en angststoornissen. ADHD is een veelvoorkomend label dat wordt gegeven aan kinderen die zich niet kunnen concentreren of die impulsief zijn. Dyslexie is een leerstoornis die de leesvaardigheid van kinderen beïnvloedt, terwijl autisme een neurologische stoornis is die het vermogen van kinderen om sociaal te communiceren en contact te maken met anderen beïnvloedt. Angststoornissen worden vaak gegeven aan kinderen die angstig en onzeker zijn.

In plaats van kinderen snel te labelen is het van belang dat leraren en ouders de tijd nemen om hun behoeften en problemen volledig te begrijpen. Ze moeten op zoek gaan naar oplossingen die passen bij de individuele behoeften van elk kind.

Mensen in hokjes plaatsen? Soms is het handig, bijvoorbeeld bij oudergesprekken.

Al jaren lijkt het alsof er steeds meer kinderen en volwassenen een 'etiket' hebben. Autisme, ADHD, dyslexie, ODD, hoogsensitief, traumasensitief, hoogbegaafd enzovoort. Een etiket is voor mij een hulpmiddel om te proberen iemand zo goed mogelijk te begrijpen. Op scholen kan er, binnen de mogelijkheden die een school heeft, met een diagnose de juiste hulp en aandacht geboden worden aan een kind. Die mogelijkheden zijn helaas niet onbeperkt. Maar met de goede wil en soms wat 'out of the box' denken van iedereen kan je een eind komen. Goede contacten en een kort lijntje met de ouders is dan van wezenlijk belang.

Naast diagnoses zijn er manieren om mensen in het algemeen te typeren. In mijn werkzame leven heb ik een paar keer mogen deelnemen aan vragenlijsten waardoor je in een hokje geplaatst wordt. Zo ben ik volgens de Human Dynamics een 'mentaal-emotioneel' type. Op zich herkende ik mezelf daar wel in. De grote eyeopeners

voor mij waren de andere types en de gesprekken met collega's die anders getypeerd werden en vertelden hoe zij zaken zien en ervaren. Niet iedereen wil en kan binnen één overleg iets bespreken en er ook een besluit over nemen. Sommige mensen hebben meer denktijd nodig. Niet iedereen is van de grote lijn, sommige mensen hebben juist oog voor detail, maar willen dan ook dat alle details kloppen. Voor iemand die meer van de grote lijn is kan dat overkomen als muggenzifterij of weerstand, maar de ander wil juist dat het project slaagt en wil daarom van tevoren alles zo goed mogelijk regelen. Nadeel is dat het dan lang kan duren om de volgende stap te zetten.

Ontzettend boeiend allemaal! De fascinatie voor de verschillen tussen mensen en mijn motivatie om mensen te willen begrijpen, maakte dat ik een opleiding heb gevolgd tot DISC teamspecialist. DISC is een indeling in vier gedragstypes. (Gebaseerd op Jung en Marston)

- D** staat voor Daadkrachtig en Direct (extravert en taakgericht)
- I** staat voor Interactief en Inspirerend (extravert en mensgericht)
- S** staat voor Sociaal en Stabiel (introvert en mensgericht)
- C** staat voor Consciëntieus en Correct (introvert en taakgericht)

Uiteraard is iedereen een mengvorm van de verschillende types, maar het meest aanwezige type bepaalt veel van je gedrag. Alle vier de types zijn evenveel waard, we hebben mensen van alle types nodig.

Al mijn hele leven probeer ik te leven volgens het principe 'behandel een ander zoals je zelf behandeld zou willen worden'. Dat werd even flink opgeschud toen ik tijdens de DISC opleiding leerde dat het veel effectiever is om anderen te behandelen zoals zij zelf behandeld willen worden! Nu heb ik niet van iedereen een DISC profiel bij de hand, maar een inschatting maken of iemand introvert of extravert is lukt meestal wel. Mensgericht of taakgericht vergt soms wat meer tijd, maar oefening baart kunst.

Ik denk dat oudergesprekken voeren een stukje makkelijker wordt als je ouders kan behandelen zoals zij behandeld zouden willen worden. Hier een paar tips:
Bij een daadkrachtige en directe ouder niet te veel 'smalltalk', maar

kort en to the point zijn. Deze ouder wil de resultaten weten en wat je eraan gaat doen om ze te verbeteren.

Bij een Interactieve en Inspirerende ouder juist tijd maken voor contact en smalltalk. Deze ouder wil weten hoe bijzonder zijn of haar kind is en wat de talenten zijn. Pas op dat het gesprek niet uitloopt in tijd.

Bij een Sociale en Stabiele ouder even tijd voor contact en smalltalk. Deze ouder wil weten hoe zijn of haar kind in de groep en met anderen functioneert en hoe de werkhouding is.

Bij een Consciëntieuze en Correcte ouder niet te veel smalltalk. Zorg dat je bij deze ouder je cijfers en feiten goed op een rij hebt en dat je alles van de LVS grafieken goed uit kan leggen. Deze ouder wil de details weten.

Natuurlijk zijn deze voorbeelden slechts grove schetsen, maar denk zelf maar eens terug aan een gesprek dat niet zo prettig liep. Kwam je gesprekspartner maar niet tot de kern en vond je dat vervelend? Of voelde je helemaal geen klik tijdens het gesprek? Dan heeft die ander niet aan kunnen sluiten bij hoe jij behandeld wil worden.

Als je meer wil lezen over de vier gedragstypes, dan kan ik het boek 'omringd door idioten', geschreven door Thomas Erikson van harte aanbevelen, want soms is het best handig om mensen in hokjes te plaatsen!

Hettie Sipman is vaste columnist van het SVO-magazine.
Dit is haar achtste column.

De Staat van het Onderwijs 2023

Zorgen over toenemend gevoel van onveiligheid en verslechterd gevoel van welbevinden

Op 10 mei 2023 werd het rapport “De staat van het Onderwijs” gepresenteerd door de inspectie van het Onderwijs. In dit rapport staan veel belangrijke onderwerpen, die geconstateerd zijn en ook waar verbeteringen nodig zijn. Er is zijn grote opgaves op de thema’s basisvaardigheden (rekenen, taal), gelijke kansen en het tekort aan onderwijzend personeel.

In het recente rapport “De staat van het Onderwijs 2023” van de inspectie van het onderwijs zijn ook alarmerende bevindingen gepresenteerd met betrekking tot het gevoel van onveiligheid en het welbevinden binnen het onderwijs. Naast de kwaliteit van het onderwijs, legt het rapport de nadruk op de groeiende zorgen over het welzijn van leerlingen en leerkrachten.

Volgens het rapport hebben steeds meer leerlingen te maken met een gevoel van onveiligheid op school. Uit de cijfers blijkt dat 15% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs zich regelmatig onveilig voelt op school, terwijl dit percentage in 2016 nog op 11% lag. In het basisonderwijs rapporteert 12% van de leerlingen zich regelmatig onveilig te voelen, een stijging ten opzichte van voorgaande jaren. Deze cijfers wijzen

op de urgentie om actie te ondernemen en een veilige leeromgeving te waarborgen.

Naast het gevoel van onveiligheid, toont het rapport ook aan dat het sociale welbevinden van leerlingen verslechtert. Uit de gegevens blijkt dat 14% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs zich vaak eenzaam voelt, een stijging ten opzichte van voorgaande jaren. In het basisonderwijs ervaart 8% van de leerlingen vaak

eenzaamheid. Dit benadrukt de noodzaak om aandacht te besteden aan het creëren van een inclusieve en ondersteunende omgeving waarin sociale relaties worden bevorderd.

Het rapport benadrukt ook de verhoogde stressklachten bij zowel leerlingen als leerkrachten. In het voortgezet onderwijs ervaart 34% van de leerlingen vaak stress, een toename ten opzichte van voorgaande jaren. In het basisonderwijs geeft

25% van de leerlingen aan vaak stress te ervaren. Deze cijfers wijzen op de druk die leerlingen ervaren en het belang van het bieden van adequate ondersteuning op het gebied van stressmanagement.

Om deze zorgen aan te pakken, is het essentieel dat scholen en onderwijsinstellingen investeren in preventieve maatregelen en ondersteuning op het gebied van sociaal-emotioneel welzijn. Het rapport benadrukt de noodzaak om te investeren in het ontwikkelen van sociale vaardigheden, het bieden van counseling en het implementeren van effectieve anti-pestprogramma's.

Daarnaast roept het rapport op tot samenwerking tussen alle betrokken partijen, waaronder scholen, docenten, ouders en beleidsmakers. Het is van belang dat er voldoende middelen en ondersteuning beschikbaar zijn om een gezond sociaal en emotioneel klimaat te bevorderen. Dit omvat het trainen van docenten op het gebied van welzijn en het creëren van een ondersteunend netwerk van professionals, zoals psychologen en vertrouwenspersonen, die kunnen bijdragen aan het welbevinden van leerlingen en leerkrachten.

Om de toenemende stressklachten aan te pakken, is het belangrijk dat scholen effectieve stressmanagementprogramma's implementeren en leerlingen de nodige tools en vaardigheden aanreiken om met stress om te gaan. Dit kan variëren van ontspanningsoefeningen en ademhalingstechnieken tot het bevorderen van een gezonde balans tussen schoolwerk en vrije tijd.

Het rapport benadrukt ook de noodzaak van een cultuurverandering binnen het onderwijs. Dit omvat het aanpakken van pestgedrag en het bevorderen van een inclusieve omgeving waarin diversiteit wordt omarmd. Het implementeren van anti-pestprogramma's en het creëren van bewustzijn rondom respect, empathie

en tolerantie zijn essentiële stappen om een veilige en ondersteunende leeromgeving te bevorderen.

Tot slot roept het rapport op tot voortdurende monitoring en evaluatie van het welzijn van leerlingen en leerkrachten. Door regelmatig gegevens te verzamelen en trends te analyseren, kunnen scholen tijdig inspelen op problemen en passende interventies implementeren.

Het rapport "De staat van het Onderwijs 2023" biedt een alarmerende inkijk in de uitdagingen waarmee het onderwijs te maken heeft op het gebied van veiligheid, welzijn en stressklachten. Het is van essentieel belang dat alle betrokken partijen samenwerken om een veilige, inclusieve en ondersteunende leeromgeving te creëren waarin leerlingen en leerkrachten kunnen gedijen. Het onderwijs heeft de verantwoordelijkheid om niet alleen kennis over te dragen, maar ook te investeren in het welzijn en de sociale ontwikkeling van alle individuen binnen het onderwijssysteem.

Heeft u en/of uw school zorgen over het welzijn van leerlingen en leerkrachten. Wij kunnen samen met u aan de slag om deze zorgen te verminderen en de sociale veiligheid te verbeteren.

Neem gerust contact met ons op: contact@stichtingveiligonderwijs.nl

Boekentips

Etiketjes

Auteur Ann Ceurvels

Gun kinderen hun eigen label

Mijn kind is anders, wat nu?

Auteur Liesbeth Hop

Het vollehoofdenboek

voor kinderen vanaf 8 jaar en voor betrokken volwassenen

Auteur Linde Kraijenhoff

Labelen en (voor)oordelen: wat doet het met ons en hoe kunnen we ermee omgaan?

Als mensen zijn we snel geneigd om te oordelen en anderen in hokjes te plaatsen. Of het nu gaat om uiterlijk, gedrag, afkomst of andere factoren, we hebben allemaal onze eigen vooroordelen. Helaas kan dit gedrag een negatieve impact hebben op onszelf en de mensen om ons heen.

We hechten veel waarde aan het labelen van anderen, omdat het ons helpt om de wereld om ons heen te begrijpen. Door het geven van een label of oordeel kunnen we snel inschatten wat voor persoon we voor ons hebben en hoe we ons tegenover die persoon moeten gedragen. Maar wat doet dit met ons als individu en als samenleving? En hoe kunnen we hier beter mee omgaan?

Het effect van oordelen en hokjes denken op ons gedrag

Oordelen en hokjes denken kunnen ons gedrag sterk beïnvloeden. Wanneer we iemand labelen of in een hokje plaatsen, kan dit leiden tot stereotypering en discriminatie. Het kan ook zorgen voor een bepaalde verwachting die we van die persoon hebben en daardoor beperken we die persoon in zijn of haar mogelijkheden. Als we iemand bijvoorbeeld bestempelen als 'niet intelligent', kunnen we geneigd zijn om diegene minder uitdagende taken te geven. Hierdoor krijgt die persoon niet de kans om zich verder

te ontwikkelen en kan het een negatief effect hebben op zijn of haar zelfvertrouwen.

Hoe het werkt in onze hersenen

Ons brein is voortdurend bezig met het categoriseren van informatie om de wereld om ons heen te begrijpen. Het is een manier om grip te krijgen op de complexe werkelijkheid. Dit categoriseren gebeurt voornamelijk in de prefrontale cortex, een gebied in de hersenen dat betrokken is bij planning, besluitvorming en sociaal gedrag. Wanneer we informatie binnenkrijgen, wordt deze opgeslagen in ons geheugen en wordt er automatisch gezocht naar overeenkomsten en verschillen met eerdere ervaringen. Zo ontstaan er patronen en categorieën in ons denken, die ons helpen om nieuwe informatie snel te begrijpen.

Het gevaar van onterechte oordelen

Het gevaar van onterechte oordelen is dat we ons beperken in ons denken en handelen. We leggen bepaalde verwachtingen op aan anderen en daarmee ook aan onszelf. Dit kan leiden tot een tunnelvisie en het negeren van informatie die niet past bij onze oordelen en vooroordelen. Hierdoor missen we kansen om te groeien en ons te ontwikkelen. Daarnaast kan het hebben van onterechte oordelen leiden tot stereotypering en discriminatie,

wat schadelijk is voor zowel de individuen als de samenleving als geheel.

Hoe kunnen we hier beter mee omgaan?

Soms is het plaatsen van mensen in hokjes voor ons erg handig. Denk bijvoorbeeld aan als je hulp nodig hebt op straat en je ziet iemand in een politie uniform dan geeft je brein aan bij deze persoon kan ik terecht. Of je kan iets niet vinden in de supermarkt dan weet je dat je iemand met een bepaalde kleur kleding kunt opzoeken om te vragen waar de thee te vinden is. Het hokje waarin we iemand plaatsen bepaalt hoe we ons gaan gedragen tegen die persoon. We gedragen ons anders tegenover iemand in een keurig pak of leuk jurkje dan tegenover iemand in vieze oude en kapotte kleren. Je beeld en je oordeel bepaalt je gedrag. Je kunt je brein niet uitschakelen.

Het is belangrijk om ons bewust te zijn van onze neiging om te oordelen en in hokjes te denken. Dit begint bij het openstaan voor nieuwe informatie en het loslaten van oude denkpatronen. We kunnen leren om ons oordeel uit te stellen en open te staan voor andere perspectieven. Het is ook belangrijk om ons bewust te zijn van de impact van onze oordelen en vooroordelen op anderen. Maar helemaal uitschakelen van onze vooroordelen kunnen we helaas niet.

Is labelen pedagogisch verantwoord?

Ouders en docenten zijn er maar al te bekend mee; dat ene kind in de klas dat zich anders gedraagt dan de rest. Dit leidt vaak tot een etiket, het populaire labelen van kinderen zonder onderzoek te doen. Volgens de Universiteit van Utrecht (2023) krijgt gemiddeld 1 op de 15 kinderen tijdens hun jeugd zo'n etiket. Het lijkt alsof men steeds sneller geneigd is etiketten op kinderen te plakken, zoals ADHD of autisme. Er zit een verschil tussen het diagnosticeren van een kind dat bepaalde leerproblematiek ervaart en het populaire etiketteren wat vaak geen grond heeft. Een voorbeeld hiervan is dat men gauw roept "die zal wel ADHD hebben". Hiermee zadel je het kind op met een label dat ongegrond is en dat mogelijk pestgedrag kan bevorderen. Waarom doet men dit eigenlijk, waar komt dit gedrag vandaan en wat voor effect heeft dit op de kinderen?

Wet Passend Onderwijs

In 2014 is de invoering van de Wet Passend Onderwijs in gang gezet door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2023). Het idee hierachter is dat elk kind onderwijs krijgt dat past bij de eigen mogelijkheden binnen de setting van de reguliere school en klas. De Wet Passend Onderwijs is gebaseerd op preventie van

leer- en gedragsproblemen en daarmee het voorkomen van moeilijk oplosbare problemen. Het belang van preventie is hier groot, dus is professionele samenwerking essentieel om ervoor te zorgen dat het kind zo goed mogelijk ondersteund wordt in de ontwikkeling. De wijze waarop Passend Onderwijs binnen de scholen zichtbaar is gemaakt heeft te maken met het beeld dat wij in onze maatschappij hebben gekregen van kinderen met speciale gedragingen of beperkingen.

Als de verwachting is dat alle kinderen achter een tafel stil moeten kunnen zitten en leren, dan voldoen de kinderen die dit niet lukt niet aan de verwachtingen die de school heeft. Vroeger waren deze verwachtingen anders, ook het beeld van problematisch gedrag was heel anders. Tegenwoordig hebben wij steeds hogere verwachtingen van kinderen; zij moeten zelfstandig zijn en efficiënt werken. Hierdoor is het lastig om inclusief onderwijs te realiseren. Er is veel kritiek geleverd door ouders en leerkrachten na de invoering van deze wet. Het doel van deze wet is dat kinderen met de speciale gedragingen of beperkingen zo veel mogelijk naar reguliere scholen gaan. Maar, uit onderzoek van het ministerie van Onderwijs blijkt dat de wet niet zo goed heeft uitgepakt als de bedoeling was (NOS, 2020)

Leerkrachten geven aan dat zij de kinderen met problemen niet voldoende ondersteuning kunnen bieden door de grootte van de reguliere klassen. Door het niet kunnen beantwoorden aan de behoeftes van het kind kunnen de problemen verergeren waardoor het kind op zoek moet gaan naar een andere school, die ook niet altijd de hulpvraag kan beantwoorden. Zo kunnen kinderen uiteindelijk thuis komen te zitten zonder onderwijs, omdat er geen passende plek voor hen te vinden is.

Groei etiketten

Na de invoering van de wet Passend Onderwijs was het nodig om de ondersteuningsbehoeften van de kinderen met een 'rugzakje' helder in kaart te brengen. Met een diagnose van een psychiater was het mogelijk om voor deze kinderen een potje met geld te krijgen zodat de school het onderwijs zo passend mogelijk kon maken, bijvoorbeeld door het inzetten van hulpmaterialen zoals een wiebelkussen of koptelefoon. Het gevolg hiervan is dat veel ouders van kinderen met een rugzakje massaal hun kind lieten diagnosticeren, om zo extra hulp te kunnen krijgen op school, zonder dat de samenhang tussen diagnose en de daarop afgestemde extra hulp altijd even helder gemaakt was.

Volgens Balans, vereniging voor ouders (2022) is hierdoor een enorme toename geweest in het aantal diagnoses en daarmee ook in het etiketteren en labelen van kinderen in de klas.

Effect op kinderen

De vraag die hieruit voortvloeit, is hoe deze diagnoses labels zijn geworden. Labels zijn niet altijd concreet genoeg om aan te sluiten bij de behoeften van een kind, diagnoses zijn dat wel. Uit een recent onderzoek over labels bij kinderen vertelt Sander Werkhoven, docent Ethiek en Politieke filosofie het volgende over het effect van labelen bij kinderen:

“Het is van groot belang te beseffen dat de aard, de status en het effect van een label schadelijk kunnen zijn voor met name kinderen.”

[\(Dynamics of Youth, Labels bij kinderen: the good, the bad and the contested, 2023\)](#)

De Universiteit en UMC Utrecht hebben onderzocht wat het effect van diagnostische labels is op het welzijn van kinderen. Sarah Durston, professor bij UMC Utrecht en ervaringsdeskundige binnen het werkveld in de psychiatrie vertelt het volgende hierover:

“Mensen die op latere leeftijd in de psychiatrie terechtkomen, lopen vaak zelf vast door hun problemen. Bij kinderen ligt dat anders. Vaak ligt het initiatief om hulp te zoeken bij de ouders

of school. Kinderen en ouders hebben last van het gedrag, maar dat hangt ook samen met een bepaald verwachtingspatroon in de maatschappij. Hoe kinderen met ADHD zich zouden moeten gedragen, thuis en op school.”

[\(Welk effect hebben diagnostische labels op 04,939 mmp het welzijn van kinderen?, 2023\)](#)

Het nadeel van labelen is dat kinderen zich niet kunnen verdedigen tegen labels. Er kunnen vooroordelen over het kind ontstaan door dit label; eenmaal een label, altijd een label.

Sarah Durston legt uit dat men vaak denkt dat je niet meer van ADHD af kan komen, wat een beperkende overtuiging kan zijn. Hoe weet je dat je door de diagnose ADHD iets niet kan, als je het niet hebt geprobeerd? Het blijkt dat een derde van de kinderen over ADHD heen groeit en in de puberteit niet meer voldoet aan de criteria voor de classificatie van ADHD.

Wat gebeurt er dan met je zelfbeeld als je weet dat je ADHD hebt? Soms voelt een kind zich minder goed dan een ander of wordt er anders met hen omgegaan door hun omgeving waardoor zij zich buitengesloten voelen. De fouten die kinderen met een ADHD-label maken worden dan vaak aan dit etiket verbonden, terwijl fouten maken menselijk is en elk kind hier wel eens mee te maken krijgt.

[\(Welk effect hebben diagnostische labels op 04,939 mmp het welzijn van kinderen?, 2023\)](#)

Bovendien is het zo dat wanneer je een label op een kind plakt, een kind dit idee gauw kan overnemen. Als er steeds benoemd blijft worden dat een kind een probleem heeft, gaat het kind waarschijnlijk zich hier ook naar gedragen. Er moet dan voorkomen worden dat het kind zo in een neerwaartse spiraal terecht komt

[\(Van Hogendorp, 2016\).](#)

Stempel op kind voorkomen

Soms kan het toch nodig zijn om de juiste hulp in te schakelen voor een kind. Hoe kun je dan zorgen voor de juiste hulp zonder te etiketteren?

Het creëren van tijd en ruimte. Als een kleuter zich nog niet ontwikkelt zoals de ouders of leerkrachten verwachten, is afwachten ook een optie. Alle kinderen zijn verschillend, en sommigen hebben wat meer tijd nodig. Interventies, labels en stempels zijn niet altijd zinvol als een kind pas kort naar school gaat. Het kost tijd om te wennen en aan te passen aan een nieuwe omgeving. In dit geval is afwachten zinvoller dan te snelle conclusies trekken.

Een citaat van Bart Wienen, onderwijskundige en psycholoog:

“In plaats van kinderen die niet meekomen een label te geven, kun je ook het onderwijs zo aanpassen dat ze wel meekomen. Kinderen die niet lang stil kunnen zitten, krijgen snel een stempel zoals ADHD.”

Voorwaarde voor inclusief onderwijs is dat we van die reflex afstappen. Bij een jong kind is het logisch dat het niet een half uur stil blijft zitten op een stoel om te rekenen. Dat wordt steeds sneller een probleem naarmate de verwachtingen stijgen.”
(NOS, 2020)

Hieronder volgen nog een aantal tips voor ouders en leerkrachten die problemen bij kinderen herkennen en signaleren:

Tips voor ouders en leerkrachten

Noëlle Pamijer is een expert op het gebied van handelingsgerichte diagnostiek en kindersycholoog. Zij formuleert een

aantal tips als het gaat om een kritische houding ten opzichte van labels (Balans, vereniging voor ouders, 2022):

- Heb meer aandacht voor de competenties, talenten en mogelijkheden van het kind
- Normaliseren en ontzorgen, dit houdt in; definieer de gedragingen niet direct als een stoornis
- Focus op de executieve functies (planning, werkgeheugen, emotieregulatie en organisatie)
- Focus op specifieke vaardigheden (taakinitiatie, doelgerichtheid, doorzettingsvermogen en omgaan met uitgestelde aandacht)
- Zorg voor professionele samenwerking met de omgeving

- Alleen labelen als het inzicht geeft en bijdraagt aan het overzicht

Deze tips zorgen ervoor dat de boodschap verschuift van het vaststellen van een stoornis, naar het vaststellen van het probleem.

Of labelen pedagogisch verantwoord is, hangt af van de manier waar op dit gebeurt. Labelen kan functioneel zijn als het voldoende onderbouwd wordt en dus het probleem beschrijft, dan kan het boven een diagnose uitstijgen. Wanneer er een label ontstaat tijdens dit proces, dan is het nodig dat professionals hier zorgvuldig mee omgaan. Een label is snel geplakt, maar lastig te verwijderen.

Literatuur

- Balans, vereniging voor ouders. (2022, 4 februari). *'Alleen een label als het bijdraagt aan overzicht, inzicht én uitzicht'* - Balans, vereniging voor ouders. <https://balansdigitaal.nl/kennisbank/ontwikkelingsproblemen/wat-is-normaal/alleen-een-label-als-het-bijdraagt-aan-overzicht-inzicht-en-uitzicht/>
- *Labels bij kinderen: the good, the bad and the contested.* (2023). Universiteit Utrecht. <https://www.uu.nl/onderzoek/dynamics-of-youth/onderzoek/interdisciplinaire-hubs/labels-bij-kinderen-the-good-the-bad-and-the-contested>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2023, 14 april). *Passend onderwijs*. Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs>
- NOS. (2020, 28 mei). *Passend onderwijs werkt niet goed, maar hoe moet het dan wel?* NOS. <https://nos.nl/artikel/2335412-passend-onderwijs-werkt-niet-goed-maar-hoe-moet-het-dan-wel>
- Van Hogendorp, S. (2016, 19 december). *'Labels plakken kan kinderen problematiseren'* Zorg+Welzijn. <https://www.zorgwelzijn.nl/labels-plakken-kan-kinderen-problematiseren/>
- *Welk effect hebben diagnostische labels op het welzijn van kinderen?* (2023). Universiteit Utrecht. <https://www.uu.nl/organisatie/over-ons/traditie-en-historie/academische-tradities/lustrum/welk-effect-hebben-diagnostische-labels-op-het-welzijn-van-kinderen>